

ШЕЛЬЧУК

Тетяна Сергіївна

УДК 342.24:341.223.2

НОВИКОВ

Олександр В'ячеславович

ТЕХНОЛОГІЯ ВКЛЮЧЕННЯ ПУЕРТО-РІКО ДО СКЛАДУ США ТА КРИМУ ДО СКЛАДУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

TECHNOLOGY OF INCLUSION OF PUERTO RICO INTO THE USA AND THE CRIMEA INTO THE RUSSIAN FEDERATION

студент, Національний юридичний університет імені Я. Мудрого

к.ю.н., доцент кафедри, Національний юридичний університет імені Я. Мудрого

У статті аналізуються та порівнюються юридичні механізми приєднання Криму до складу Російської Федерації та Пуерто-Ріко до складу Сполучених Штатів Америки. Авторами досліджено міжнародні нормативно-правові акти, які стосуються статусу цих територій. Проаналізовано порушення норм міжнародного права на території Пуерто-Ріко та Криму. Автори вказують на причини складного політичного статусу обох територій. У статті акцентується увага на історичних аспектах існування Криму та Пуерто-Ріко.

* * *

В статье анализируются и сравниваются юридические механизмы присоединения Крыма к Российской Федерации и Пуэрто-Рико в состав Соединенных Штатов Америки. Авторами исследованы международные нормативно-правовые акты, касающиеся статуса этих территорий. Проанализированы нарушения норм международного права на территории Пуэрто-Рико и Крыма. Автор указывает на причины сложного политического статуса обеих территорий. В статье акцентируется внимание на исторических аспектах существования Крыма и Пуэрто-Рико.

* * *

In the article it is analyzed and compared the inclusion of the Crimea into the Russian Federation with the inclusion of Puerto Rico into the USA. The international legal acts, concerning the status of this territories, are investigated by authors. The direct violation of standards of international law in Puerto Rico and Crimea is analyzed. Authors showed the reasons of complicated political status of both territories. In the article the attention to the historical aspects of Crimea and Puerto Rico existence are accented. Authors described a list of the international legal acts, which were violated. The way of solution of the difficult situation in Puerto Rico is proposed. In the article the real situation in the Crimea is shown. Authors came to conclusion that the situation in the Crimea and Puerto Rico is absolutely different, it is completely inappropriate to draw parallels between Crimea and Puerto Rico, because in Ukraine there is the military aggression, occupation of the territory of another state, violation of its territorial integrity and independence – a direct violation of the norms of international public law and international treaties, which were signed by Russian Federation: Puerto Rico was the colony in the past and the Crimea is the part of independent and sovereign state.

Ключові слова: Пуерто-Ріко, Крим, міжнародне право, анексія, окупація, приєднання, Сполучені Штати Америки, Російська Федерація

Ключевые слова: Пуэрто-Рико, Крым, международное право, аннексия, оккупация, присоединения, Соединенные Штаты Америки, Российская Федерация

Keywords: Puerto Rico, the Crimea, international law, annexation, occupation, inclusion, the United States of America, Russian Federation

ВСТУП

Питання включення Пуерто-Ріко до складу Сполучених Штатів Америки набула нового розголосу після проведення референдуму у 2017 р.. Більшість жителів Пуерто-Ріко, яке називають "неінкорпорованою територією США", проголосували на референдумі за перетворення їх країни в 51-й штат США. В свою чергу, дискусії про інкорпорацію Пуерто-Ріко до складу Штатів, використовує Російська Федерація для того, щоб звернути увагу на схожість із Кримом. Питання невизначеного політичного становища Пуерто-Ріко знаходить своє відображення головним чином у Резолюціях Генеральної Асамблеї ООН. Питання Криму на сьогодні є досить дослідженим. Зокрема, О.В. Задорожній, О.В. Марусяк та Е.С. Ванієв розглядають приєднання Криму до РФ як анексію, військову агресію проти України, міжнародний злочин. Також С. Гакман досліджував російсько-український конфлікт і найбільш детально тема анексії проаналізована у працях Т. Березовця.

МЕТА СТАТТІ

Головною метою цієї роботи є аналіз та порівняння технології приєднання Пуерто-Ріко до складу Сполучених Штатів Америки та Криму до складу Російської Федерації.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є наукові праці, нормативно-правові акти, матеріали періодичних видань та ресурси Internet щодо питання про порівняння політичного статусу Пуерто-Ріко та Криму. Під час написання статті застосовано методи аналізу і синтезу, узагальнення та порівняння

РЕЗУЛЬТАТИ

Пуерто-Ріко було окуповано США на початку іспано-американської війни у 1898 р., після її закінчення Іспанія за Паризьким актом відмовилася на користь Штатів від трьох своїх колоній – Гуама, Філіппіни і Пуерто-Ріко. У 1946 р. Сполучені Штати визнали незалежність Філіппін, однак дві інші території так

і не стали незалежними. Що стосується Пуерто-Ріко, то з 1952 р. острів має статус «вільно приєднаної до США країни» з внутрішнім самоврядуванням. З цього часу було проведено декілька плебісцитів щодо визначення політичного статусу Пуерто-Ріко.

Так, у 1959 р. Конгресу Сполучених Штатів Америки були представлені три законопроекти, які передбачали зміну політичного статусу цієї території, але за жодним із них не було прийнято рішення. У 1967 р. було проведено плебісцит, за яким жителям острова пропонувалося зробити вибір між набуттям незалежності, входженням до складу США чи збереженням статусу Співдружності. За останній варіант проголосували 60,41 % осіб, що взяли участь у голосуванні. Наступний плебісцит був проведений у 1993 р., на якому розглядалися фактично ті самі питання, що й на плебісциті 1967 р., – результат був наступним: 48,4 % проголосували за збереження статусу-кво (Співдружність), 46,2 % – за статус штату, 4 % – за незалежність [1].

Шлях до визначення долі країни був досить складним. У 1997 р. на розгляд Конгресу США був поданий «законопроект Янга», який передбачав обов'язкову силу плебісциту, який було запропоновано провести у 1998 р. для правління Сполучених Штатів. Законопроект було прийнято Палатою представників, однак Сенат не розглянув його до закінчення Конгресу, через що він втратив свою силу.

Все ж таки плебісцит було проведено 13 грудня 1998 р., з наступним результатом: 50,4 % проголосували за варіант «ні за один із запропонованих вище варіантів»; 46,7 % – за статус штату; 2,3 % – за незалежність; 0,3 % – за вільну асоціацію; і 0,06 % – за Співдружність [1]. Після оголошення результату плебісциту 1998 р. президент Клінтон заявив, що працюватиме разом з Конгресом і керівниками Пуерто-Ріко, «щоб дозволити пуерторіканцям краще зрозуміти, який з існуючих варіантів вони вважають кращим», і запевнив, що, як і раніше, «готовий реалізувати вибір більшості в питанні про майбутній статус Пуерто-Ріко» [2].

У 2000 р. за розпорядження президента Б. Клінтона була створена президентська робоча група зі статусу Пуерто-Ріко, яка у своїй доповіді підтвердила поточний статус і рекомендувала у два етапи провести санкціонований на федеральному рівні референдум для того, щоб визначити чи бажають пуерторіканці, щоб їх країна залишилась підконтрольною Конгресу територією Сполучених Штатів чи, щоб Пуерто-Ріко конституційним шляхом йшла до досягнення постійного статусу, відмінного від статусу території Сполучених Штатів. І в тому випадку, якщо жителі острова проголосують зміну існуючого статусу, провести ще один референдум, який дозволить їм зробити вибір між статусом штату і незалежністю.

Основна мета Президента полягала в уточненні варіантів статусу, згідно з яким острів міг би отримати уряд, який, за словами представника Білого Дому, був би «повністю демократичним» [2]. Ця ініціатива не залишилась без уваги спеціальних органів ООН. У Спеціальному комітеті знову було піднято три конкретні питання, пов'язаних з особливим політичним статусом Пуерто-Ріко і його недостатньо демократич-

ними відносинами із Сполученими Штатами. До цих питань належали наступні: а) присутність збройних сил Сполучених Штатів, що продовжується, в Пуерто-Ріко, і особливо на острові В'єкеє; б) утримання під вартою в Сполучених Штатах пуерторіканців, виступаючих за незалежність, по звинуваченню у змові про заклик до заколоту і зберігання зброї; в) застосування страти до пуерторіканців, засуджених за порушення федеральних законів [4].

У 2012 р. був проведений референдум про політичний статус, який пройшов у два етапи. На першому етапі жителі висловилися за зміну політичного статусу архіпелагу. За це проголосували 54 % виборців. На другому етапі пуерторіканці вибирали новий політичний устрій.

6 листопада 2012 р., – на другому етапі референдуму, – перетворення Пуерто-Ріко у 51-й штат США підтримало 65 % голосуючих, 31 % проголосували за надання архіпелагу статусу суверенної асоційованої держави у союзі з США. Тільки 4 % підтримали повну незалежність [5]. Для остаточного включення Пуерто-Ріко до складу Сполучених Штатів необхідно рішення Конгресу.

Отже, наведене вище свідчить про те, що всередині самої країни єдності щодо визначення статусу Пуерто-Ріко серед населення немає: за незалежність висловлюється лише незначний відсоток жителів, основні розбіжності полягають у тому, чи зберегти існуючий статус, або ж приєднатися як штат до складу США, єдності немає і серед основних політичних партій.

Слід більш детально розглянути питання, на які звертав увагу Спеціальний комітет. Щодо пуерторіканців, звинувачених у змові з метою підбурювання до заколоту і зберігання зброї, то суть справи полягає у тому, що низка організацій і політичних та громадських діячів Пуерто-Ріко протягом багатьох років стверджують, що ці люди є по суті політичними в'язнями і що їм були винесені непропорційно суворі вироки. Згідно з повідомленнями засобів масової інформації Пуерто-Ріко, переслідування прихильників незалежності посилюється у 2005 р. (після вбивства Охада Ріуса, одного з прихильників незалежності). У той же час представники різних верств пуерторіканського суспільства висловлюють занепокоєння з приводу дій ФБР в Пуерто-Ріко, які, на думку багатьох, несправедливо утискають права активістів, які виступають за незалежність країни. Незважаючи на те, що смертна кара в Пуерто-Ріко заборонена, але за кількістю смертних вироків на душу населення серед усіх штатів і територій, що входять до складу Сполучених Штатів Пуерто-Ріко займає одне з перших місць. У 2000 р. Верховний суд Пуерто-Ріко постановив, що смертна кара суперечить Конституції країни, однак через рік окружний апеляційний суд Сполучених штатів в Бостоні скасував це рішення, вказавши, що на Пуерто-Ріко розповсюджується дія федеральних законів і Верховний суд США підтримує це рішення. Громадськість Пуерто-Ріко рішуче виступає проти смертної кари, і коаліція релігійних і громадських організацій, а також політичні лідери заприсяглися продовжувати боротьбу проти спроб ввести на острові смертну кару. Протягом багатьох років Пуерто-Рі-

ко займало важливе військово-стратегічне положення, входячи в зону відповідальності південного командування військово-морських сил Сполучених Штатів. Крім своєї військової діяльності у Пуерто-Ріко з 1941 р. по травень 2003 р., військово-морські сили Сполучених Штатів здійснювали операції на острові В'єкес, який розташований в 8 милях від східного узбережжя Пуерто-Ріко і на якому проживає трохи менше 10 000 осіб. В'єкес використовувався в якості полігону для відпрацювання вогневої підтримки силами ВМС, навчального ураження наземних цілей з повітря і навчань з висадки морського десанту [6].

Загалом, починаючи з 1953 р. Сполучені Штати займають послідовну позицію щодо статусу Пуерто-Ріко і компетенції органів Організації Об'єднаних Націй розглядати цей статус на основі резолюції 748 (VIII), в якій Генеральна Асамблея звільнила Сполучені Штати від їх зобов'язань за главою XI Статуту ООН. У 1950 р. Конгрес США прийняв державний закон 600, який передбачав формування конституційного уряду мешканцями Пуерто-Ріко. З березня 1952 р. проект Конституції представили народу Пуерто-Ріко, який і схвалив його 81 % населення в ході референдуму. Проект був направлений на затвердження в Конгрес США і прийнятий 25 липня 1952 р. на основі державного закону 447 за умови внесення конкретних змін в Біль про права. В результаті всенародного референдуму і ратифікації закону Конгресом народилася «Співдружність» Пуерто-Ріко, що є приблизним перекладом терміна на іспанській мові, використаного в Конституції: «Estado Libre Asociado de Puerto Rico». Штати наполягають на тому, що Пуерто-Ріко здійснило своє право на самовизначення, домоглося повного самоврядування та вирішило в результаті демократичного волевиявлення вступити у вільну асоціацію із Сполученими Штатами і, таким чином, не підпадає під сферу компетенції Організації Об'єднаних Націй. Пуерто-ріканські прихильники деколонізації і незалежності заперечують це твердження. У п. 9 резолюції 748 (VIII) Асамблея висловила впевненість в тому, що в разі, якщо та чи інша сторона за їх взаємною згодою забажає в чому-небудь змінити умови цього об'єднання, це буде належним чином враховуватися [7].

Важливою подією є референдум 2017 р., на якому жителі Пуерто-Ріко підтримали звернення до Конгресу США, в якому просять про приєднання острова до Сполучених Штатів Америки. Результатом цього стало те, що 97 % осіб, які взяли участь у голосуванні висловилися за приєднання, однак явка на референдумі становила лише 23 %. Проте результати цього референдуму не зобов'язують владу Пуерто-Ріко розпочинати процедуру приєднання. Остаточне рішення про приєднання буде приймати Конгрес Сполучених Штатів. Цей референдум був організований губернатором острова Рікардо Росселлі, який стверджує, що єдиним шляхом для подолання складної економічної ситуації у країні є саме приєднання до США як 51-й штат.

Сьогодні актуальним є питання про проведення паралелей між приєднанням Пуерто-Ріко до складу США та Криму до складу Російської Федерації. Однак, слід зазначити, що у цих двох випадках мають

місце кардинально різні технології.

Спільна історія стала важливим фактором, що визначив міждержавні відносини України та Росії впродовж всього пострадянського періоду. Після розпаду Союзу РСР і втрати свого статусу «першої серед рівних» у рамках світової наддержави, РФ так і не змогла позбутися імперських амбіцій.

Задля більш детального дослідження даного питання слід зробити короткий екскурс в історію Криму. Наприкінці VII ст. – на початку VI ст. до н.е. греки створили ряд колоній у Північному Причорномор'ї, а після розпаду Римської імперії Крим потрапляє до сфери впливу Візантії.

Впродовж доби Середньовіччя територію Криму, за різними даними, володіли київські князі, половці, хазари, генуезці, татари, Османська імперія. У 1441 р. утворилося Кримське ханство, але вже 1475 р. воно потрапило у васальну залежність від Османської імперії, що тривала до останньої чверті XVIII ст.. У 1768 р. Крим був ареною військових дій між Російською і Османською імперіями, наслідком якої став Кючук-Кайнарджийський мирний договір: Крим дістав незалежність від Османської імперії, проте вже у квітні 1783 р. був анексований Російською імперією.

Отже, з усього кількатисячолітнього періоду, впродовж якого різні додержавні та державні утворення володіли Кримом, він перебував у складі Росії з 1783 по 1954 рр., коли півострів передано до складу Української РСР.

Після розпаду імперії та встановлення радянської влади у 1921 р. була утворена Кримська АРСР у складі РРФСР, 1946 р. автономія ліквідована, півострів став Кримською областю у складі РРФСР [8]. У 1954 р. Крим було передано до складу Української РСР. Керівники держави визначили дві причини передачі: по-перше, пов'язаність економіки Кримської області і Української РСР, а, по-друге, для посилення україно-російських відносин. Проте, сучасні дослідники цього питання виокремлюють й інші причини. Так, П. Вольвич зазначає, що витоки рішення про передачу півострова треба шукати в надзвичайно складному економічному та соціальному становищі Криму, а тому це рішення було породження колективної думки вищого керівництва СРСР, а твердження про «подарунок Хрущова» – не що інше, як фальсифікація історії. Економіка і промисловість УРСР задля створення інфраструктури півострова і становлення його сільськогосподарського та промислового потенціалу.

В обґрунтування того, що Росія не має жодних прав на Крим слід зазначити, що Україна і РФ визнали чинні між ними кордони як міждержавні (а російська сторона – належність Кримського півострова Україні) в Угоді про створення СНД 1991 р., надалі підтверджуючи це у «Великому договорі» (Договорі про дружбу, співробітництво і партнерство), угодах щодо Чорноморського флоту 1997 р. та багатьох інших міжнародних договорах. Зокрема, навіть провокаційні рішення Держдуми 1992-1993 рр, 1995 р. виходили з того, що Крим – частина України, а після ратифікації «Великого договору» російським парламентом про втрату Росією юридичних можливостей претендувати на півострів вказували навіть відверті націоналісти з числа депутатів [9].

Однак, всупереч всім домовленостям, укладеним договорам і нормам міжнародного права у 2014 р. Крим було окуповано Російською Федерацією. Інтервенцію РФ відповідно до пунктів «а», «е» та «г» ст. 3 Резолюції 3314 ГА ООН «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 р. необхідно кваліфікувати виключно як агресію РФ проти України у вигляді: (1) вторгнення Збройних сил РФ на територію України; (2) застосування Збройних сил РФ, що знаходяться на території України згідно з міжнародною угодою, однак в порушення умов, передбачених цією угодою; (3) заслання РФ та від імені РФ озброєних банд, угруповань та регулярних сил або найманців, які здійснюють акти застосування збройної сили проти України. Захоплення території м. Севастополя та АРК Росією відбулося в мирний час без оголошення війни Україні, через що кримські події 2014 р. являють собою класичний приклад *occupatio quasi bellica* – квазівоєнної окупації без відкритого військового конфлікту між двома сторонами, однак із застосуванням сили з боку РФ проти України; дана *occupatio quasi bellica* має неправомірний характер, оскільки вона не є актом самооборони РФ по відношенню до України, здійснювалася без санкції РБ ООН, а також не була правомірним заходом щодо рятування громадян РФ на території України чи прикладом хоча б гуманітарної інтервенції, через що таку окупацію необхідно кваліфікувати виключно як злочин агресії. РФ не надала жодного фактологічного та юридичного обґрунтування правомірності перебування власних військовослужбовців на території України, при чому подальші події березня 2014 р. (інкорпорація Кримського півострова в територіальний устрій РФ) лише підтвердили незаконний характер російської інтервенції [10]. Необхідно зауважити, що Росія порушила цілий ряд норм міжнародного права, зокрема, принцип незастосування сили або погрози силою, невтручання у внутрішні справи держави, добросовісного виконання взятих на себе зобов'язань, поваги прав і свобод людини і громадянина, а також положення міжнародно-правових договорів між Україною та Росією – Договір про дружбу, співробітництво і партнерство, Угоду про статус та умови перебування Чорноморського флоту Російської Федерації на території України, Договір про українсько-російський державний кордон, крім цього норми багатосторонні міжнародно-правових угод, учасниками яких виступили РФ та України, а саме Алма-Атинську декларацію, Декларацію про дотримання принципів співробітництва в рамках СНД, Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р., Декларацію про дотримання суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності кордонів держав-учасниць СНД. І це ще неповний перелік порушень Росії по відношенню до України. До того ж, слід зауважити, що Генеральна Асамблея ООН висловила чітку позицію: «референдум, проведений в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь 16 березня 2014 р., не маючи законної сили, не може бути основою для будь-якої зміни статусу Автономної Республіки Крим або міста Севастополь».

Після включення згадки про Республіку Крим і Севастополь як місто федерального значення до Кон-

ституції РФ Кримський півострів почав існувати в двох взаємовиключних реальностях: де-факто ця територія сьогодні входить до складу Російської Федерації, однак де-юре АРК і м. Севастополь були, є і залишаються адміністративно-територіальними одиницями України, оскільки з точки зору міжнародного публічного права, незаконне приєднання Криму до РФ жодним чином не змінило правового статусу цієї української території (принцип *ex injuria jus non oritur*). Сьогодні Крим можна розглядати виключно через призму Женевських конвенцій 1949 р. як територію, що перебуває під режимом окупації (окупована територія). І Україна, і РФ однозначно визнають лише власний суверенітет над окупованою територією, не допускаючи будь-яких спірних моментів чи правової невизначеності щодо Криму [10].

Таким чином, правовий феномен анексії Криму до складу Росії полягає в насильницькому, збройному приєднанні території регіону до складу іншої держави з повним нехтуванням міжнародними та внутрішніми нормами права, укладеними договорами й угодами. Анексія відбувається з повним ігноруванням дійсних інтересів місцевого населення, всупереч їх волі та бажанню. Для забезпечення власних цілей зацікавленою стороною використовуються маніпуляції суспільною свідомістю за допомогою спеціально підготовленої агентури, фальсифікації та підробка фактичних даних, перенесення справжніх інтересів держави-агресора на місцеве населення (тобто інтереси агресора видаються ним за начебто інтереси мешканців). Оскільки міжнародним суспільством та українською державою, з огляду на численні правопорушення українських і міжнародних норм права, не визнано результатів кримського «референдуму», юридично Крим залишається у складі України.

ВИСНОВКИ

Отже, з вище викладеного випливає, що технології приєднання описаних територій кардинально протилежні. Загалом слід зазначити, що з боку США наявні порушення міжнародного права, оскільки протягом тривалого часу Пуерто-Ріко не могло позбутися колоніального статусу, крім того, порушувалися права населення, а саме тої його частини, яка виступала за незалежність, декілька пуерторіканців було засуджено до смертної кари, що суперечить Конституції Пуерто-Ріко, проводились військові навчання у В'єксі та Кулебрі (зараз Сполучені Штати вживають заходів задля їх очищення), чим було заподіяно значну шкоду як самій території, так і жителям, які на ній проживали. На сьогодні, Пуерто-Ріко має статус Співдружності, у п. 9 резолюції 748 (VIII) Асамблея висловила впевненість в тому, що в разі, якщо та чи інша сторона за їх взаємною згодою забажає в чому-небудь змінити умови цього об'єднання, це буде належним чином враховуватися. Загалом, після 2000-х рр. політика США сприяла Пуерто-Ріко у визначенні політичного статусу. Сьогодні політичне та соціально-економічне становище цієї території дуже складне, що, на мою думку, вплинуло на результати референдуму у 2017 р. – 97 % громадян проголосували за приєднання до Штатів, однак, у референдумі взяли участь тільки 23% жителів від всього населення. Тому, як я

вважаю, є необхідність проведення ще одного референдуму із забезпеченням максимальної явки виборців задля того, щоб виявити дійсні погляди пуерторіканців щодо політичного статусу їх країни.

Тобто складність цього питання головним чином обумовлена колоніальним минулим Пуерто-Ріко та розбіжністю поглядів щодо майбутнього статусу серед жителів цієї території.

Проводити паралелі між Кримом та Пуерто-Ріко зовсім недоцільно, оскільки, та ситуація, яку ми бачимо в Україні, – це військова агресія, окупація території іншої держави, порушення її територіальної цілісності та незалежності, – пряме порушення норм міжнародного публічного права, та міжнародних договорів підписантом котрих була, в тому числі, Російська Федерація.

Відповідно до Резолюції 3314 ГА ООН (1974 р.) агресією є застосування збройних сил однією державою проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави шляхом вторгнення або нападу збройних сил, військової окупації чи анексії із застосуванням сили або погрози силою, блокади портів чи берегів, нападу на суходільні, морські чи повітряні сили або морські чи повітряні флоти, порушення умов перебування збройних сил на території держави, яка їх приймає, заслання озброєних банд, угруповань та регулярних сил або найманців тощо.

Окупацією є тимчасове зайняття збройними силами однієї держави території (частини території) іншої держави з паралельним встановленням фактичного контролю на окупованій території через військову або цивільну адміністрацію. Окупація не змінює правового статусу окупованої території, та не обумовлює переходу суверенітету над окупованою територією до окупаційної держави.

Також, кримський трансфер 1954 р. був типовим прикладом міжреспубліканського територіального трансферу у СРСР, він відбувся із зразковим дотриманням усіх норм конституційно-правової процедури та вимог соціалістичної законності, які існували на той час. Однак, як з цього приводу зазначає О.В. Марусяк, справжнім поштовхом для зародження кримського територіального спору була дефектність радянської правової системи, тобто спричинена антидемократичним політичним режимом в СРСР фундаментальна колізія між нормативним та фактичним аспектами державно-правової реальності, через що будь-який правовий акт, виданий радянськими органами державної влади, теоретично можна легко оспорювати на предмет легальності або легітимності. Самовизначенням описані події теж неможливо назвати, оскільки результат проведеного референдуму є відверто сфальсифікованим, крім того було порушено принцип вільного волевиявлення, всі акти органів влади АРК та м. Севастополя мають незаконний та неконституційний характер, тому що суперечать Конституції і законам України, а також сама процедура його проведення не відповідала принципам міжнародного права. Можна констатувати, що відновлення Україною контролю на Кримським півостровом стане можливим тільки в разі зміни політичного режиму у Російській Федерації.

Список використаних джерел

1. Резолюция 748 о прекращении передачи информации согласно статье 73е Устава о Пуэрто-Рико (A/RES/748(VIII)) URL: www.un.org/russian/ga/8/docs/res8.htm

2. Грицьких І.В. Пуерто-Ріко і проблема деколонізації: історія та сучасність (друга половина XX – початок XXI століття). Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. 2013. Вип. 1 (260), ч. 2

3. Решение Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 12 июля 2000 года (A/AC.109/2001/L.3). URL: <https://www.sfgate.com/politics/article/Puerto-Rico-vote-could-change-ties-to-U-S-4014733.php>.

4. Решение Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 24 марта 2008 года (A/AC.109/2008/L.3). URL: documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N08/280/27/PDF/N0828027.pdf

5. Решение Специального комитета, касающееся Пуэрто-Рико, от 20 февраля 2016 года (A/AC.109/2017/L.13). URL: <https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N17/011/52/PDF/N1701152.pdf>.

6. Історія Криму. Кримське ханство. Навч. посібник. Київ., 2000. С. 36-40.

7. Задорожній О.В. Анексія Криму – міжнародний злочин: монографія; Укр. асоц. міжнар. права, Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка, каф. Міжнар. права. Київ, 2015. 33 с.

8. Марусяк О.В. Анексія Криму Російською Федерацією як злочин агресії проти України: міжнародно-правові аспекти: монографія. Чернівці. 2016. 108 с.

9. Territorial integrity of Ukraine. UNGA Res. 68/262 (2014). URL: <http://goo.gl/O0HGwR>

10. Ванієв Е.С. Порівняльно-правовий аспект анексії Криму до складу Росії в 1783 р. та в 2014 р. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. 2014. Вип. 26. 11-16 с.

References

1. Resolution 748 on the termination of the transfer of information under article 73 (e) of the Puerto Rico Charter (A/RES/748(VIII)). URL: www.un.org/russian/ga/8/docs/res8.htm

2. Hrytskykh I.V. Puerto Rico and the problem of decolonization: history and the present (second half of XX – the beginning of the XXI century). Herald LNU Taras Shevchenko. V. 1 (260), №. 2.

3. Decision of the Special Committee concerning Puerto Rico of 12 July 2000 (A/AC.109/2001/L.3). URL: www.sfgate.com/politics/article/Puerto-Rico-vote-could-change-ties-to-U-S-4014733.php.

4. Decision of the Special Committee concerning Puerto Rico of 24 March 2008 (A/AC.109/2008/L.3). URL: documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N08/280/27/PDF/N0828027.pdf

5. Decision of the Special Committee concerning Puerto Rico of 20 Feb. 2016 (A/AC.109/2017/L.13). URL: documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N17/011/52/PDF/N1701152.pdf

6. History of the Crimea. Crimean Khanate. Teaching manual. Kyiv, 2000. pp. 36-40.

7. Zadorozhny O.V. Aneksia of the Crimea - an international crime: a monograph. Ukrainian associate international rights, Institute of International relations of Kyiv national university of Taras Shevchenko, International rights chair. Kyiv, 2015. 33 p.

8. Marusyak O.V. Annexion of the Crimea by the Russian Federation as a crime of aggression against Ukraine: international legal aspects: a monograph. Chernivtsi: "City", 2016. 108 p.

9. Territorial integrity of Ukraine. UNGA Res. 68/262 (2014). URL: <http://goo.gl/O0HGwR>.

10. Vaniev E.S. Comparative-legal aspect of the annexation of the Crimea to Russia in 1783 and in 2014. Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series Law. 2014. № 26. pp. 11-16.